

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મેસર્સ ધંધાણિયા કેડિયા એન્ડ કંપની

વિરુદ્ધ

આવકવેરા કમિશનર

[ન્યાયમૂર્તિઓ વેંકટરામા અચ્ચર, પી. બી. ગજેન્દ્રગડકર અને એ. કે. સરકાર]

આવકવેરો-ડિવિડન્ડ, અગાઉના વર્ષોના સંચિત નફાના વિતરણ પર
કર-"અગાઉના વર્ષો", એટલે કે ભારતીય આવકવેરો અધિનિયમ, ૧૯૨૨
(XI/૧૯૨૨), કલમ ૨(૬એ)(સી) અને ૨(II).

અપીલકર્તા, જે એક સમયે સ્વતંત્ર રાજ્ય ઉદયપુરના રહેવાસી હતા, તે રાજ્યમાં નોંધાયેલી મેવાડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ કંપનીમાં ૨૬૬ શેર ધરાવતા હતા.ઉદયપુર રાજ્યમાં આવક પર કર લાદવાનો કોઈ કાયદો ન હતો અને ૧ એપ્રિલ, ૧૯૫૦ના રોજ પ્રથમ વખત રાજસ્થાનના રહેવાસીઓ, જેમાં રાજ્યનું

વિલિનીકરણ થયું હતું, આ પ્રકારનો કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર બન્યા હતા. ૧૮ જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ના રોજ કંપનીનું લિક્વિડેશન થયું હતું અને ૨૨ એપ્રિલ, ૧૯૫૦ના રોજ લિક્વિડેટર દ્વારા સંપત્તિના એક હિસ્સાનું શેરધારકોમાં વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં અપીલકર્તાને ૨૬,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ મળી હતી. આ રકમ કંપનીના બિનવિતરિત નફાનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે જે લિક્વિડેશન પહેલાના છ હિસાબી વર્ષો દરમિયાન ઉપાર્જિત થયો હતો. આવકવેરાના સત્તાવાળાઓએ આ રકમ આકારણી વર્ષ ૧૯૫૧-૫૨ માટે અપીલકર્તાની કરપાત્ર આવકમાં સામેલ કરી હતી અને જણાવ્યું હતું કે તે ભારતીય આવકવેરાના કાયદાની કલમ ૨(૬એ)(સી) માં વ્યાખ્યાયિત ડિવિડન્ડ છે. કલમ ૨(૬એ)(સી) હેઠળ લિક્વિડેશનની તારીખ પહેલાના "અગાઉના છ વર્ષ" દરમિયાન ઊભા થયેલા સંચિત નફાની વહેંચણી-ડિવિડન્ડ હશે. કલમ ૨ (૧) "પાછલા વર્ષ" ને મૂલ્યાંકન વર્ષ પહેલાનું વર્ષ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે. અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે કલમ ૨(૬એ)(સી) માં "અગાઉના વર્ષો" ને કલમ ૨ (૧) ની વ્યાખ્યાના પ્રકાશમાં વાંચવું આવશ્યક છે અને વર્તમાન કિસ્સામાં ૧ એપ્રિલ, ૧૯૫૦ પહેલાં કર લાદવાનો કોઈ કાયદો નથી, તેથી ૧૯૪૩-૪૪ થી ૧૯૪૮-૪૯ વર્ષોનો નફો "અગાઉના છ વર્ષ દરમિયાન ઊભો થયો" નફો ન ગણી શકાય અને પરિણામે ભારતીય આવકવેરાના કાયદાની કલમ ૨(૬એ)(સી) માં વ્યાખ્યાયિત ડિવિડન્ડ તરીકે કર લાદવામાં આવી શકે નહીં.

એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે, આ રકમ કાયદાની કલમ ૨(૬એ)(સી) ના અર્થમાં ડિવિડન્ડ છે અને તે કરવેરાને પાત્ર છે. અધિનિયમની કલમ ૨ માં આપવામાં આવેલી વ્યાખ્યાઓ લાગુ પડે છે સિવાય કે વિષય અથવા સંદર્ભમાં કંઈક પ્રતિકૂળ હોય. કાયદાની કલમ ૨(૬એ)(સી) માં "ડિવિડન્ડ" ની વ્યાખ્યાને કાયદાની કલમ ૨ (ii) માં "અગાઉના છ વર્ષ" ની વ્યાખ્યામાં "પાછલા વર્ષ" ની વ્યાખ્યા મૂકવી તે પ્રતિકૂળ રહેશે. કાયદાની કલમ ૨(૬એ)(સી) માં મુજબ "અગાઉના વર્ષો" શબ્દનો અર્થ એ હતો કે જે વર્ષમાં લિક્વિડેશન થયું હતું તે પહેલાના નાણાકીય વર્ષો.

આવકવેરાના કમિશનર, મદ્રાસ વિ. કે. શ્રીનિવાસન અને ગોપાલન,
[૧૯૫૩] એસ. સી. આર. ૪૮૬ નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો છે.

દીવાની અપીલીય હકૂમત : સિવિલ અપીલ નંબર ૪૩૩/૧૯૫૭.

સિવિલ વિવિધ કેસ નંબર ૧૭/૧૯૫૫ માં જોધપુર ખાતેની રાજસ્થાન હાઈકોર્ટના ૨૪ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૬ના ચુકાદા અને આદેશ સામે અપીલ.

અપીલકર્તા તરફે બી. ડી. શર્મા.

સામાવાળા તરફે એ એન કૃપાલ, આર એચ ઢેબર અને ડી ગુપ્તા.

૧૭ ઓક્ટોબર, ૧૯૫૮. કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ વેંકટરામા અચ્ચર દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

આ ભારતીય આવકવેરો અધિનિયમ, ૧૯૨૨ની કલમ ૬૬(૧) હેઠળ સંદર્ભમાં રાજસ્થાન હાઈકોર્ટના ચુકાદા સામે જે અપીલ છે, જેને હવે પછી અધિનિયમ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

મહત્વની હકીકતોઆ મુજબ છે: અપીલકર્તા ઉદયપુરનો રહેવાસી છે જતે એક સમયે સ્વતંત્ર રાજ્ય હતું.તે રાજ્યમાં મેવાડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ નામની એક કંપની હતી, જે તે રાજ્યમાં લાગુ કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ નોંધાયેલી હતી અને અપીલકર્તા તે કંપનીમાં ૨૬૬ શેર ધરાવતા હતા. ૧૮/૦૧/૧૯૫૦ ના રોજ, કંપની લિક્વિડેશનમાં ગઈ, અને ૨૨/૦૪/૧૯૫૦ ના રોજ, લિક્વિડેટર શેરધારકોમાં સંપત્તિનો એક ભાગ વહેંચ્યો, અને અપીલકર્તાને આ વિતરણ હેઠળ ૨૬,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ ચૂકવવામાં આવી હતી.તે સામાન્ય આધાર છે કે આ રકમ કંપનીના બિનવિતરિત નફાને રજૂ કરે છે જે લિક્વિડેશન પહેલાના છ હિસાબી વર્ષો દરમિયાન ઉપાર્જિત થયો હતો.ઉદ્દેખનીય છે કે ઉદયપુર રાજ્યમાં આવક પર ૬૨ લાદતો કોઈ કાયદો ન હતો અને માત્ર ભારતીય નાણાં અધિનિયમ

૧૯૫૦ હેઠળ જ રાજસ્થાન રાજ્યના રહેવાસીઓ, જેમાં ઉદયપુર રાજ્યનું વિલિનીકરણ થયું હતું, તેઓ પ્રથમ વખત તેમની આવક પર કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર બન્યા હતા.તે કાયદો ૧/૦૪/૧૯૫૦ ના રોજ અમલમાં આવ્યો હતો.અમે વર્ષ ૧૯૫૧-૫૨ માટે કરની આકારણી સાથે આ કાર્યવાહીમાં ચિંતિત છીએ, અને તે કે, કાયદાની કલમ ૩ હેઠળ, અગાઉના વર્ષની આવક પર હોવી જોઈએ, એટલે કે ૧૯૫૦-૫૧.હવે, વર્તમાન કેસમાં વિવાદ લિક્વિડેટર દ્વારા ૨૨/૦૪/૧૯૫૦ ના રોજ અપીલકર્તાને ચૂકવવામાં આવેલી રૂ.૨૫,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ સાથે સંબંધિત છે. ૩/૦૭/૧૯૫૨ ના તેમના આદેશ દ્વારા, આવકવેરાના અધિકારીએ જણાવ્યું હતું કે આ કાયદાની કલમ ૨(૬એ)(સી) માં વ્યાખ્યાયિત ડિવિડન્ડ છે, અને તેને અપીલકર્તાની ખાતાનમા વર્ષમાની આવકમાં કરપાત્રમાં સામેલ કરે છે.અપીલકર્તાએ અપીલ સહાયક કમિશનરને અપીલમાં આ આદેશ લીધો હતો, જેમણે ૧૨/૦૧/૧૯૫૩ ના તેમના આદેશ દ્વારા મૂલ્યાંકનની પુષ્ટિ કરી હતી.અપીલકર્તા દ્વારા અપીલ ટ્રિબ્યુનલમાં વધુ અપીલ કરવામાં આવી હતી, જેમણે તેને ૧૦/૧૧/૧૯૫૩ ના રોજ પણ ફગાવી દીધી હતી.અપીલકર્તાની અરજી પર, અપીલ ટ્રિબ્યુનલે હાઈકોર્ટના નિર્ણય માટે નીચેના પ્રશ્નનો સંદર્ભ આપ્યો હતો:

"ભલે હકીકતો પર અને આ કેસના સંજોગોમાં, ભારતીય આવકવેરાના કાયદાની કલમ ૨(૬એ)(સી) માં તે સમયગાળાના અર્થમાં ડિવિડન્ડ તરીકે કરદાતાના હાથમાં ઉપરોક્ત રૂ.૨૫,૦૦૦ રૂપિયા પર કર લાદવામાં આવ્યો હતો."

આ સંદર્ભની સુનાવણી મુખ્ય ન્યાયાધીશ વાંચૂ અને ન્યાયમૂર્તિ મોદી દ્વારા કરવામાં આવી હતી, જેમણે તેમના ૨૪/૦૮/૧૯૫૬ ના ચુકાદા દ્વારા તેનો હકારાત્મક જવાબ આપ્યો હતો.તે આ ચુકાદાની વિરુદ્ધ છે કે હાલની અપીલ કાયદાની કલમ ૬૬ એ (૨) હેઠળ હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા પ્રમાણપત્ર પર પસંદ કરવામાં આવી છે.

આ અપીલમાં નિર્ણય લેવાનો એકમાત્ર મુદ્દો એ છે કે શું ૨૨/૦૪/૧૯૫૦ ના રોજ અપીલકર્તા દ્વારા પ્રાપ્ત રૂ.૨૫,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ, કાયદાની કલમ ૨(૬એ)(સી) માં વ્યાખ્યાયિત ડિવિડન્ડ છે કે કેમ?તે વ્યાખ્યા, કારણ કે તે સંબંધિત તારીખે હતી અને જે સામગ્રી નથી તેને બાકાત રાખીને, આ શરતોમાં હતી:

"૬(એ) ડિવિડન્ડમાં સમાવેશ થાય છે –

(એ) મૂડીકૃત હોય કે ન હોય તેવા સંચિત નફાની કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલી કોઈપણ વહેંચણી, જો આવી વહેંચણીમાં કંપની દ્વારા તેના તમામ શેરધારકોને અથવા કંપનીની સંપત્તિના કોઈપણ ભાગને મુક્ત કરવાનો સમાવેશ થાય છે;

.....

(સી) પેઢીના વિસર્જન પર પેઢીના સંચિત નફામાંથી પેઢીના શેરધારકોને કરવામાં આવેલી કોઈપણ વહેંચણી:

પરંતુ લિક્વિડેશનની તારીખ પહેલાના કંપનીના અગાઉના છ વર્ષ દરમિયાન આ રીતે વહેંચવામાં આવેલા સંચિત નફાનો જ સમાવેશ કરવામાં આવશે.

કલમ ૨(૧૧) માં આપવામાં આવેલી "પાછલા વર્ષ" ની વ્યાખ્યા, જે ભૌતિક નથી તેને બાકાત રાખીને, નીચે મુજબ છે:

""પાછલા વર્ષ" નો અર્થ આવક, નફો અને લાભના કોઈપણ અલગ સ્ત્રોત અંગે થાય છે –

(એ) જે વર્ષ માટે આકારણી કરવાની હોય તે વર્ષના આગલા વર્ષે ૩૧મી માર્ચના રોજ પૂરા થતા બાર મહિના... "

આ જોગવાઈઓ પર, અપીલકર્તાની દલીલ એ છે કે કલમ ૨(૬એ)(સી) ની વ્યાખ્યા હેઠળ કંપનીનું લિક્વિડેશન થયા પછી વહેંચવામાં આવેલી અસ્કયામતો માત્ર ત્યારે જ ડિવિડન્ડ હશે જો તેઓ લિક્વિડેશનની તારીખ પહેલાના છ વર્ષ દરમિયાન સંચિત નફાનું પ્રતિનિધિત્વ કરે અને વર્તમાન કિસ્સામાં, વહેંચવામાં આવેલી રકમ કંપનીના સંચિત નફામાંથી બહાર આવી હોવા છતાં, તે નફો કંપનીના લિક્વિડેશનના અગાઉના છ વર્ષમાં સંચિત થયો ન હતો. તે વિવાદમાં નથી કે જે નફો વહેંચવામાં આવ્યો હતો તે ૧૯૪૩-૪૪ થી ૧૯૪૮-૪૯, એટલે કે, લિક્વિડેશન પહેલાના છ વર્ષ દરમિયાન સંચિત થયો હતો. વિવાદનો મુદ્દો એ છે કે શું તે વર્ષોને કાયદાની કલમ ૨(૬એ)(સી) હેઠળ "અગાઉના વર્ષ" કહી શકાય. અપીલકર્તા દલીલ કરે છે કે કાયદાની કલમ ૨ (૧૧) માં વ્યાખ્યાયિત "પાછલા વર્ષ" નો અર્થ એ છે કે જે મૂલ્યાંકન ના પહેલાનું વર્ષ છે, તે મુજબ જ્યારે મૂલ્યાંકનનું કોઈ વર્ષ ન હોય, ત્યારે એવું કોઈ અગાઉનું વર્ષ હોઈ શકે નહીં કે જે કાયદાની કલમ ૨ (૧૧) માં "પાછલા વર્ષ" ની વ્યાખ્યાને ધ્યાનમાં રાખીને કલમ ૨(૬એ)(સી)માં "અગાઉના છ વર્ષ" શબ્દોનો અર્થ કરે, તો વર્ષ ૧૯૪૩-૪૪ થી ૧૯૪૮-૪૯ ને અગાઉના વર્ષ ન ગણી શકાય, કારણ કે ભારતીય આવકવેરાનો કાયદો ફક્ત રાજસ્થાન રાજ્યમાં

અમલમાં આવ્યો હતો. ૧/૦૪/૧૯૫૦, અને તે તારીખ પહેલાં ઉદયપુર રાજ્યમાં આવક પર કર લાદતો કોઈ કાયદો ન હતો, કે તેથી આકારણીમાટેનું કોઈ વર્ષ ન હતું, અને પરિણામે, ૨૨/૦૪/૧૯૫૦ ના રોજ અપીલકર્તા દ્વારા પ્રાપ્ત ૨૬,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ, કલમ ૨(૬એ)(સી)માં વ્યાખ્યાયિત ડિવિડન્ડ નથી.પ્રતિવાદીની દલીલ જે આવકવેરાના સત્તાવાળાઓ અને નીચેની અદાલતમાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશો દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે તે એ છે કે કલમ ૨(૬એ)(સી)માં "અગાઉના છ વર્ષ" શબ્દનો ઉપયોગ તકનીકી અને પ્રતિબંધિત અર્થમાં કરવામાં આવ્યો નથી જેમાં કાયદાની કલમ ૨(૧૧) માં "પાછલા વર્ષ" શબ્દનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે, અને તે સંદર્ભમાં, તેનો અર્થ એ છે કે કંપનીના લિક્વિડેશન પહેલાંના સતત છ નાણાકીય વર્ષો પ્રશ્ન એ છે કે આ બે અર્થઘટનોમાંથી કયું અર્થઘટન કલમ ૨(૬એ)(સી)ની ભાષા પર મૂકવું યોગ્ય છે.

અપીલકર્તા માટે શ્રી શર્માની દલીલ એ છે કે કલમ ૨(૧૧) એ અધિનિયમમાં "પાછલા વર્ષ" અભિવ્યક્તિના અર્થને વ્યાખ્યાયિત કર્યા પછી, તે અર્થ, બાંધકામના સારી રીતે સ્થાપિત નિયમો અનુસાર, તે શબ્દોને આપવામાં આવવો જોઈએ કે પણ તે કાયદામાં આવી શકે છે, અને તે જ અર્થ છે જે કલમ ૨(૬એ)(સી) માં "અગાઉના છ વર્ષ" શબ્દોને આપવો આવશ્યક છે.એ નોંધવું જોઈએ કે કાયદાની કલમ ૨ માં આપવામાં આવેલી વ્યાખ્યાઓ, તેમાં પૂરી

પાડવામાં આવેલ છે તેમ, "જ્યાં સુધી વિષય અથવા સંદર્ભમાં કંઈક પ્રતિકૂળ ન હોય ત્યાં સુધી" શાસન કરવા માટે છે.હવે, અપીલકર્તા દલીલ કરે છે કે "જ્યાં સુધી કંઈપણ પ્રતિકૂળ ન હોય ત્યાં સુધી" શબ્દો "જ્યાં સુધી વિષય અથવા સંદર્ભ અન્યથા જરૂરી ન હોય ત્યાં સુધી" જેવા શબ્દો કરતાં વધુ ભારયુક્ત છે, અને અર્થઘટન કલમની વ્યાખ્યાને વિષય અથવા સંદર્ભ માટે પ્રતિકૂળ તરીકે નકારી કાઢવામાં આવે તે પહેલાં, તે સ્પષ્ટપણે બતાવવું આવશ્યક છે કે જો તે અપનાવવામાં આવે, તો તે વાહિયાત અથવા વિસંગત પરિણામો તરફ દોરી જશે.અને અમારું ધ્યાન સત્તાવાળાઓ તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું જેમાં બાંધકામના ઉપરોક્ત નિયમો નક્કી કરવામાં આવ્યા છે.આ નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરવો બિનજરૂરી છે કારણ કે નિયમો પોતે જ તમામ વિવાદોની બહાર સ્થાપિત થાય છે, અને આખરે નિર્ણય લેવાનો મુદ્દો એ છે કે શું કલમ ૨(૧) માં વ્યાખ્યાનો ઉપયોગ કલમ ૨(૬એ)(સી) ના સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યો છે કે કેમ.

કલમ ૨(૧૧) ની ભાષા તરફ વળતાં, આપણી પાસે આ છે કે તેમાં સમાવિષ્ટ વ્યાખ્યા અનુસાર, "અગાઉનું વર્ષ" એ વર્ષ છે જે મૂલ્યાંકનના વર્ષ પહેલાનું છે, અને તેનો અર્થ એ છે કે મૂલ્યાંકનના આપેલ વર્ષ માટે માત્ર એક જ અગાઉનું વર્ષ હોઈ શકે છે. જ્યારે કલમ ૨(૬એ)(સી) અગાઉના છ વર્ષોની વાત કરે છે, ત્યારે તે એ સ્પષ્ટ છે કે તે "પાછલા વર્ષ" શબ્દસમૂહનો ઉપયોગ કલમ

૨(૧૧) માં આપવામાં આવેલા શબ્દોથી અલગ અર્થમાં કરે છે, કારણ કે તે કોઈપણ ચોક્કસ મૂલ્યાંકન વર્ષના સંબંધમાં અગાઉના છ વર્ષોની વાત કરવા માટે વિરોધાભાસી હશે.એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સામાન્ય કલમ અધિનિયમ, ૧૮૮૭ ની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ, એકવચનમાં શબ્દોને બહુવચન સહિત વાંચવા જોઈએ અને તેથી, કલમ ૨(૧૧) માં "પાછલા વર્ષ" ની વ્યાખ્યાને "પાછલા વર્ષ" તરીકે વાંચી શકાય છે.પરંતુ કલમ ૧૩ માત્ર બાંધકામનો એક નિયમ લાગુ કરે છે ને જે લાગુ પડે છે "જ્યાં સુધી વિષય અથવા સંદર્ભમાં કંઈપણ પ્રતિકૂળ ન હોય, અને કલમ ૨ (૧૧) માં" પાછલા વર્ષ "ને" અગાઉના વર્ષ "તરીકે વાંચવું એ તેમાં ઘડવામાં આવેલી" પાછલા વર્ષ "ની વ્યાખ્યાને જ રદબાતલ કરશે, અને તેથી આવા બાંધકામને સંદર્ભને પ્રતિકૂળ ગણાવીને નકારી કાઢવું જોઈએ.તે પછી એવું સૂચન કરવામાં આવ્યું હતું કે જો તે પોતે આકારણીનું વર્ષ હોય તો અગાઉના છ વર્ષોને આગામી વર્ષ માટે અગાઉના ગણવામાં આવી શકે છે, અને આવી રચના, અપીલકર્તાની દલીલ સાથે સુસંગત, કાયદાની કલમ ૨(૧૧) માં વ્યાખ્યાને સંપૂર્ણ અસર આપશે. પરંતુ આ દલીલ એ વાતની અવગણના કરે છે કે મૂલ્યાંકનના આપેલ વર્ષ માટે અગાઉના ઘણા વર્ષો હોઈ શકે છે, પરંતુ તેના સંબંધમાં માત્ર એક પહેલાનું વર્ષ હોઈ શકે છે, અને મૂલ્યાંકનના વર્ષના સંદર્ભમાં અગાઉના છ વર્ષોની વાત કરવાનો કોઈ અર્થ નથી.અમે સંતુષ્ટ છીએ કે કાયદાની કલમ ૨(૬એ)(સી) માં "ડિવિડન્ડ" ની

વ્યાખ્યાને કાયદાની કલમ ૨(૧૧) માં "અગાઉના છ વર્ષ" શબ્દોમાં "અગાઉના વર્ષ" ની વ્યાખ્યાને આચાત લાગુ કરવી તે પ્રતિકૂળ રહેશે.

કલમ ૨(૬એ)(સી) અંતર્ગતની નીતિની તપાસ પણ સમાન નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જાય છે. જ્યારે કોઈ કંપની નફો કરે છે અને "તેને ડિવિડન્ડ તરીકે વહેંચવાને બદલે" દર વર્ષે તેને એકઠા કરે છે અને પછીની તારીખે તેને શેરધારકોને વહેંચે છે, ત્યારે આ રીતે વહેંચવામાં આવેલી રકમ કલમ ૨ (૬એ) (એ) હેઠળ ડિવિડન્ડ હશે, પરંતુ જ્યારે કોઈ કંપની કે જેણે આ રીતે નફો એકત્રિત કર્યો હોય તે ડિવિડન્ડ જાહેર કરતા પહેલા લિક્વિડેશનમાં જાય છે અને લિક્વિડેટર તે નફાને શેરધારકોને વહેંચે છે, ત્યારે તે *ઇનલેન્ડ રેવન્યુ કમિશનર વિરુદ્ધ બરેલ*, [(૧૯૨૪) ૯ ટી. સી. ૨૭] ના કમિશનરોમાં નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે આવી વહેંચણી ડિવિડન્ડ નથી કારણ કે જ્યારે એકવાર લિક્વિડેશન દરમિયાનગીરી શરૂ થાય છે, ત્યારે ડિવિડન્ડની વહેંચણીનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી, અને તમામ જવાબદારીઓ નિભાવ્યા પછી બાકી રહેલી કંપનીની અસ્કયામતો મૂડી તરીકે શેરધારકો વચ્ચે વિભાજિત થઈ શકે તેવી વધારાની હતી. આ વિસંગતતાને દૂર કરવા માટે ભારતીય વિધાનસભા હતી. વર્ષ ૧૯૨૭માં બ્રિટિશ સંસદ દ્વારા સમાન કાયદાને પગલે, ૧૯૩૯માં કલમ ૨(૬એ)(સી) લાગુ કરવામાં આવી હતી. આ જોગવાઈની અસર એ છે કે લિક્વિડેટર દ્વારા સંચિત નફાના વિતરણને કાર્યરત કંપની દ્વારા સમાન વિતરણમાં આત્મસાત

કરવું; પરંતુ એ મર્યાદાને આધીન છે કે જ્યારે પછીના ભાગમાં વહેંચાયેલ નફો જ્યારે પણ સંચિત થયો હોય ત્યારે તે ડિવિડન્ડ હશે, પહેલામાં આવા નફો માત્ર ત્યારે જ ડિવિડન્ડ હશે જ્યાં સુધી તે લિક્વિડેશન પહેલાં છ વર્ષમાં સંચિત નફામાંથી બહાર આવ્યો હોય.હવે, તેના કારણ માટે જરૂરી છે કે તે વર્ષો લિક્વિડેશન પહેલાના છ વર્ષોનું ચક્ર હોવું જોઈએ, અને તે જ "પાછલા વર્ષો" શબ્દોનો અર્થ છે.અપીલકર્તા માટે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જો તે વિધાનસભા દ્વારા ઈશદો હતો, તો તે "લિક્વિડેશન પહેલાના" શબ્દો દ્વારા પૂરતા પ્રમાણમાં વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો અને "અગાઉના વર્ષો" શબ્દો બિનજરૂરી હશે.પરંતુ "અગાઉના વર્ષ" શબ્દોનો અર્થ કેલેન્ડર વર્ષ થાય છે, જ્યારે નફો અને નુકસાનની ખાતરી કરવા માટે કંપનીના હિસાબી વર્ષ કેલેન્ડર વર્ષ કરતાં અલગ હોઈ શકે છે, અને "પાછલા વર્ષ" શબ્દો કંપનીના નાણાકીય વર્ષને દર્શાવવા માટે વધુ યોગ્ય રહેશે.હવે એ ઉલ્લેખ કરવો જોઈએ કે જ્યારે લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપની તેના વર્તમાન નફાનું વિતરણ કરે છે, ત્યારે તે પણ *બરેલના કેસમાં* [(૧૯૨૪) ૯ ટી. સી. ૨૭] ધાર્યા મુજબ ડિવિડન્ડ નહીં હોય અને તે હદ સુધી કાયદાને કલમ ૨(૬એ)(સી) દ્વારા બાકાત રાખવામાં આવ્યો છે.અને તે મુજબ ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે લિક્વિડેશનમાં કંપનીનો વર્તમાન નફો જે શેરધારકોને વહેંચવામાં આવે છે તે કલમ ૨(૬એ)(સી), *અપ્પાવુ ચેટ્ટિયાર વિરુદ્ધ આવકવેરાના કમિશનર*, [(૧૯૫૬) ૨૯ આઈટીઆર ૭૬૮] અને *ગિરધરદાસ એન્ડ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ આવકવેરાના કમિશનર*,

[(૧૯૫૭) ૩૧ આઈટીઆર ૮૨] હેઠળ ડિવિડન્ડ નથી.તેથી, કલમ ૨(૬એ) (સી) માં જે સંચિત નફો પકડવાની માંગ કરવામાં આવી છે તે ત વર્ષના પહેલાના નાણાકીય વર્ષોમાં સંચિત નફો હશે જેમાં લિક્વિડેશન થાય છે, અને આ એ છે જે "અગાઉના વર્ષો" કલમ ૨ (૬એ)(સી) દ્વારા વ્યક્ત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે.વર્તમાન કિસ્સામાં, જેમ કે કંપની ૧૮/૦૧/૧૯૫૦ ના રોજ લિક્વિડેશનમાં ગઈ હતી, વર્તમાન વર્ષને બાદ કરતાં જે ૧/૦૪/૧૯૪૯ ના રોજ શરૂ થયું હતું તે અગાઉના છ વર્ષ ૧૯૯૪૩-૪૪ થી ૧૯૪૮-૪૯ વર્ષ હશે.

અત્યાર સુધી કલમ ૨(૬એ)(સી) ની ભાષા અને તેની અંતર્ગતની નીતિ પરના પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો છે.સામાવાળા વતી, અમુક સત્તાવાળાઓને તેમની દલીલને ટેકો આપવા માટે ટાંકવામાં આવ્યા હતા કે કલમ ૨(૬એ)(સી) માં "પાછલા વર્ષો" અભિવ્યક્તિનું અર્થઘટન એ અર્થમાં ન કરવું જોઈએ કે જેમાં અધિનિયમની કલમ ૨(૧૧) માં "પાછલા વર્ષ" અભિવ્યક્તિની વ્યાખ્યા કરવામાં આવી છે, તેમાંથી એકનો ઉલ્લેખ કરવો પૂરતો છે, અને તે *આવકવેરાના કમિશનર, મદ્રાસ વિરુદ્ધ કે. શ્રીનિવાસન અને કે. ગોપાલન* [(૧૯૫૩) એસસીઆર ૪૮૬,૫૦૧] માં આ અદાલતનો નિર્ણય છે.ત્યાં, નિર્ણય માટેનો મુદ્દો કાયદાની કલમ ૨૫ ની પેટા-કલમ (૩) અને (૪) માં "પાછલા વર્ષના અંત" શબ્દો પર મૂકવાના અર્થઘટનનો હતો, જે વ્યવસાયને બંધ કરવા અથવા ઉત્તરાધિકાર સાથે સંબંધિત છે, અને એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે તે જોગવાઈઓમાં "પાછલા વર્ષ" શબ્દનો અર્થ એ થાય છે કે બંધ કરવાની અથવા

ઉત્તરાધિકારની તારીખની તરત પહેલાં સમાપ્ત થતું હિસાબી વર્ષ.આ નિર્ણય પોતે વર્તમાન ચર્ચા માટે સુસંગત નથી, પરંતુ તેમાંના કેટલાક અવલોકનો હવે વિચારણા હેઠળના મુદ્દા પર આધારિત છે.ન્યાયમૂર્તિ મહાજને અદાલતનો ચુકાદો આપતા નિરીક્ષણ કર્યું:

""અગાઉનું વર્ષ" શબ્દનો નોંધપાત્ર અર્થ થાય છે બાર મહિનાના સંપૂર્ણ સમયગાળાનું અને સામાન્ય રીતે આકારણીના નાણાકીય વર્ષ પહેલાના નાણાકીય વર્ષને અનુરૂપ નાણાકીય ખાતાકીય વર્ષ.તેનો અર્થ એ પણ થાય છે કે એક હિસાબી વર્ષ જેમાં બાર મહિનાનો સંપૂર્ણ સમયગાળો હોય છે, જે કરદાતા દ્વારા તેના ખાતાઓ જાળવવા માટે અપનાવવામાં આવે છે, પરંતુ તે નાણાકીય વર્ષ એ નાણાકીય વર્ષ પહેલાના સમયગાળા કરતાં અલગ હોય છે.કાયદાની કલમોને ચાર્જ કરવાના હેતુઓ માટે, જ્યાં સુધી અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેના પછીના મૂલ્યાંકનના વર્ષ સાથે સહ-સંબંધિત હોય, પરંતુ તે તમામ કિસ્સાઓમાં મૂલ્યાંકન વર્ષ સાથે સંકળાયેલું હોવું જરૂરી નથી અને એવું કહી શકાતું નથી કે "પાછલા વર્ષ" શબ્દનો કોઈ અર્થ નથી, સિવાય કે તેનો ઉપયોગ નાણાકીય વર્ષના સંબંધમાં કરવામાં આવે.ચોક્કસ સંદર્ભમાં તેનો અર્થ એ હોઈ શકે કે આકસ્મિક ઘટના બને તે પહેલાનું પૂર્ણ થયેલું હિસાબી નાણાકીયવર્ષ.

નીચેની અદાલતમાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશોએ આ અવલોકનો પર આધાર રાખ્યો છે, અને તેમના નિષ્કર્ષને સમર્થન આપતા એકદમ યોગ્ય રીતે કહ્યું છે કે કલમ ૨(૬એ)(સી) માં "અગાઉના છ વર્ષ" શબ્દનો અર્થ લિક્વિડેશનની તારીખ પહેલાના કંપનીના માત્ર છ હિસાબી વર્ષ નોંધે.

અપીલકર્તાએ એક અન્ય દલીલ ઉઠાવવાની માંગ કરી હતી, અને તે એ છે કે ભારતીય કંપની અધિનિયમ ઉદયપુર પ્રદેશમાં ફક્ત ભાગ બી સ્ટેટ્સ લોઝ એક્ટ (III/૧૯૫૧) ના બળ દ્વારા અમલમાં આવ્યો હતો, કે સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન મેવાડ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ કાયદાની કલમ ૨ (૫એ) માં વ્યાખ્યાયિત કંપની ન હતી, અને તેથી તે કંપની દ્વારા ૨૨/૦૪/૧૯૫૦ ના રોજ કરવામાં આવેલી સંપત્તિઓનું વિતરણ, કલમ ૨(૬એ)(સી) માં વ્યાખ્યાયિત ડિવિડન્ડ તરીકે ગણી શકાય નહીં.પરંતુ તે એવો પ્રશ્ન નથી કે જેને કાયદાની કલમ ૬૬ (૧) હેઠળ હાઈકોર્ટના અભિપ્રાય માટે મોકલવામાં આવ્યો હોય; ન તો તેની સાથે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કાર્યવાહી કરવામાં આવે છે અને તેથી તેના આદેશમાંથી ઉદ્ભવ્યો હોવાનું કહી શકાય નહીં.વધુમાં, શું મેવાડ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ, ભારતીય આવકવેરાના કાયદામાં વ્યાખ્યાયિત કંપની છે કે કેમ તે પોતે જ એક એવો પ્રશ્ન છે જેના પર પક્ષો વિવાદમાં છે.ભારતીય આવકવેરાના કાયદા હેઠળ "કંપની" ની વ્યાખ્યામાં સમયાંતરે ઘણા ફેરફારો થયા છે અને સંબંધિત તારીખે તે નીચે મુજબ હતી:

"૨(૬) કંપનીનો અર્થ

(i) કોઈપણ ભારતીય કંપની અથવા

(ii) ૩૧મી માર્ચ, ૧૯૪૮ના રોજ પૂરા થતા વર્ષ માટે આકારણી માટે કંપની તરીકે મૂલ્યાંકન કરાયેલ અથવા મૂલ્યાંકન ન કરાયેલ અથવા કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડના સામાન્ય અથવા વિશેષ આદેશ દ્વારા આ કાયદાના હેતુઓ માટે જાહેર કરાયેલ કંપની કે જાહેર કરાયેલ કોઈપણ સંગઠન, પછી ભલે તે નિગમિત હોય કે ન હોય અને પછી તે ભારતીય હોય કે બિન-ભારતીય હોય.

સામાવાળા માટે એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે મેવાડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ, એક એવું સંગઠન હતું, કે જે વર્ષના અંત માટે કંપની તરીકે આકારણીપાત્ર હતું અને હકીકતમાં તેનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હતું; પરંતુ અપીલકર્તા આનો વિરોધ કરે છે. કારણ કે મુદ્દો હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્ન તરફ વળે છે, તેને આ તબક્કે વીવાદિત પ્રશ્ન ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.

પરિણામે, અમે માનીએ છીએ કે ૨૨/૦૪/૧૯૫૦ ના રોજ અપીલકર્તા દ્વારા પ્રાપ્ત ૨૬,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ કાયદાની કલમ ૨(૬એ)(સી) માં વ્યાખ્યાયિત ડિવિડન્ડ હતી અને તે કરપાત્ર છે.

અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને ખર્ચ સાથે તેને બરતરફ કરવામાં આવે છે.

અરજી ફગાવી દેવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.